

بنیاد ملی‌سبجان

برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان
ایرانی خارج از کشور

جلد ۲ از ۲

اردیبهشت ۹۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور
گروه کارشناسان رصدخانه مهاجرت ایران
انتشارات دانش بنیان فناور
جایجایی بین المللی دانشجویان
رصدخانه مهاجرت ایران
اردیبهشت ماه ۱۳۹۸
گزارش

عنوان
نگارنده/نگارندگان
ناشر
حوزه تخصصی
برنامه
تاریخ انتشار
نوع سند

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پژوهشکده سیاست گذاری دانشگاه صنعتی شریف می باشد.

فهرست مطالب

۱. مقدمه..... ۲
۲. اهداف..... ۲
۳. پایگاه‌های تخصصی همکار در برنامه..... ۳
- ۳-۱. پایگاه‌های تخصصی و همکار در حوزه‌های پژوهشی..... ۳
- ۳-۲. پایگاه‌های تخصصی و همکار در حوزه‌های فناورانه..... ۴
۴. نتایج و خروجی‌های برنامه..... ۵
۵. نتایج تحلیل و بررسی عملکرد ۴ ساله..... ۷
۶. بازتاب برنامه در رسانه‌های خارجی..... ۹

۱. مقدمه

برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور از اسفند ماه سال ۱۳۹۳ با هدف ایجاد ساز و کاری جهت بهره‌مندی از دانش و تجارب ارزشمند محققان و متخصصان ایرانی خارج از کشور در قالب برنامه‌هایی همچون پسا دکتری، فرصت مطالعاتی، اساتید مدعو و معین، تأسیس شرکت فناوری و برگزاری سخنرانی و کارگاه تخصصی، پروژه تخصصی جایگزین خدمت سربازی با تأکید بر مدل چرخش مغزها طراحی و اجرایی شده است. مخاطبان این طرح شامل دانش‌آموختگان دوره دکترا از یکی از ۱۰۰ دانشگاه برتر دنیا، اساتید یکی از ۲۰۰ دانشگاه برتر دنیا و متخصصان و کارآفرینان فعال در یکی از موسسات شاخص علمی و فناوری یا شرکت‌های دانش‌بنیان خارجی می‌باشد.

۲. اهداف

این برنامه توانسته است در ۴ سال گذشته پل ارتباطی میان متخصصان و دانشمندان ایرانی خارج از کشور با بیش از ۷۰ مرکز علمی و فناوری منتخب داخلی در کمترین زمان ممکن (۲۵ روز کاری) ایجاد و ایشان را با ظرفیت‌های موجود در حوزه‌های مختلف علمی و فناوری آشنا نماید و همچنین نحوه همکاری با مراکز مذکور را پیش از ورود متخصصان و دانشمندان ایرانی به کشور با هدف فراهم نمودن شرایط انتقال مهارت‌ها، روش‌ها و قابلیت‌های خدماتی نوین به کشور تعریف نماید.

۳. پایگاه‌های تخصصی همکار در برنامه

۳-۱. پایگاه‌های تخصصی و همکار در حوزه‌های پژوهشی

برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور

۲-۳. پایگاه‌های تخصصی و همکار در حوزه‌های فناوریانه

۴. نتایج و خروجی‌های برنامه

تجربه موفق برنامه مذکور در شکل‌گیری زیرساختی مناسب و سریع جهت استفاده از ظرفیت و توان علمی و فناوری متخصصان ایرانی در حوزه‌های مختلف تخصصی منجر به مشارکت بیش از ۴۷۰۰ نفر از متخصصان و محققان ایرانی خارج از کشور در این برنامه شده بیش از ۱۲۰۰ نفر از محققان و متخصصان ایرانی دانشگاه‌های برتر دنیا (اکثریت از کشورهای امریکا، کانادا و کشورهای اروپایی) هم‌اکنون به کشور بازگشته‌اند که ۱۹ درصد ایشان فارغ‌التحصیل ۲۰ دانشگاه برتر دنیا (همچون ام‌آی‌تی، استنفورد، کمبریج، هاروارد، برکلی، ایلینوی، امپریال کالج، پرینستون، میشیگان، ملی سنگاپور، ای پی اف ال سوئیس و ...) بوده و حدود ۷۹ درصد این افراد تجربه زندگی بیش از ۵ سال را در خارج از ایران داشته‌اند که نشان‌دهنده سطح بالای کیفی و ارزش بالای یکایک ایشان می‌باشد. آمار برنامه در شکل (۱) ارائه شده است.

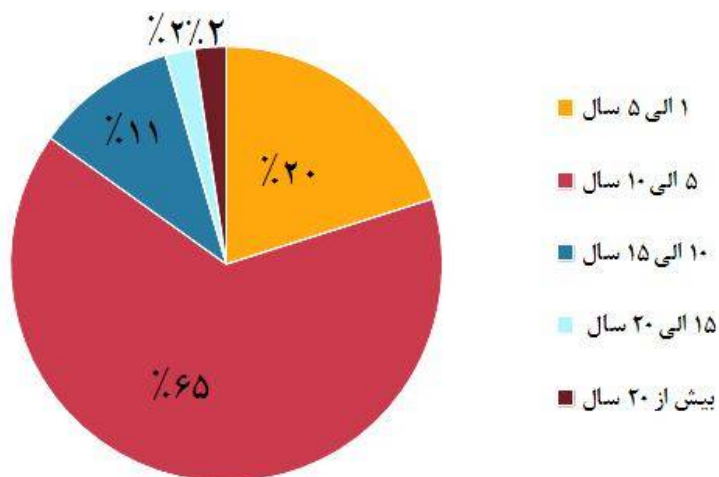

شکل ۱- آمار برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور

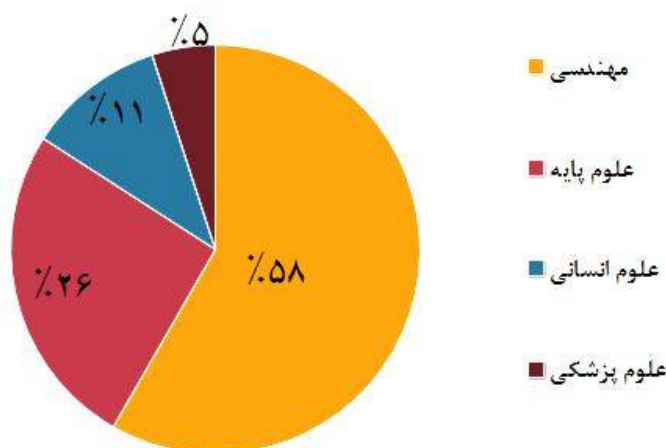
شکل‌های (۲) و (۳)، به ترتیب سهم مدت زمان حضور در خارج از کشور و حوزه‌های تخصصی محققان و متخصصان ایرانی بازگشته به کشور را نشان می‌دهند.

برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور

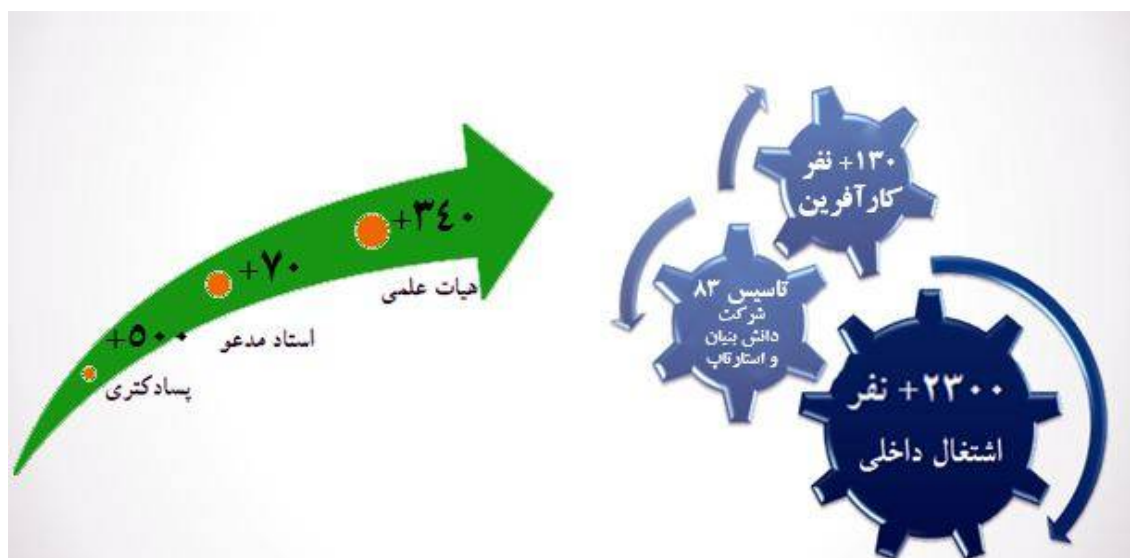
شکل ۲- مدت زمان حضور در خارج از کشور محققان و متخصصان ایرانی بازگشته

شکل ۳- حوزه‌های تخصصی محققان و متخصصان ایرانی بازگشته به کشور

همچنین تاکنون ۸۳ شرکت استارت‌آپ در حوزه‌های مختلف تخصصی توسط این افراد ایجاد شده که زمینه اشتغال تخصصی مستقیم برای بیش از ۲۴۰۰ نفر از بهترین متخصصان و فارغ‌التحصیلان داخلی را فراهم نموده است. تاکنون بیش از ۳۴۰ نفر از محققان بازگشته به کشور در قابل برنامه مذکور جذب هیئت علمی دانشگاه‌های تراز اول داخلی شده که این امر در بالا رفتن سطح کیفی فعالیت‌های پژوهشی، آموزشی و بین‌المللی دانشگاه‌ها تأثیر شایانی داشته است (شکل ۴).

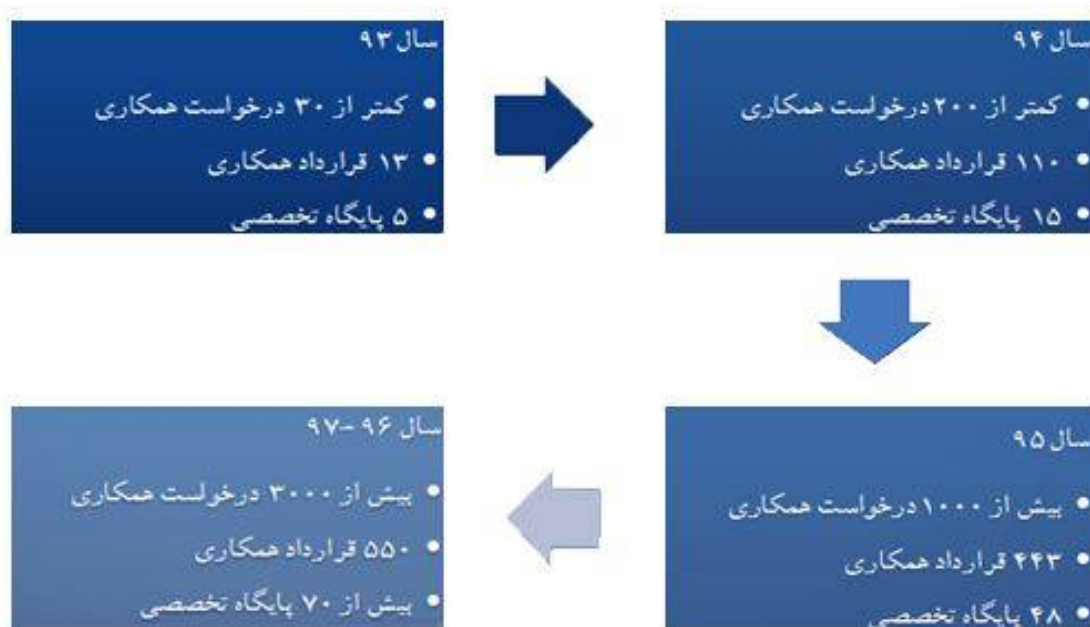
برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور

شکل ۴- زمینه ها و آمار اشتغال محققان و متخصصان ایرانی بازگشته به کشور

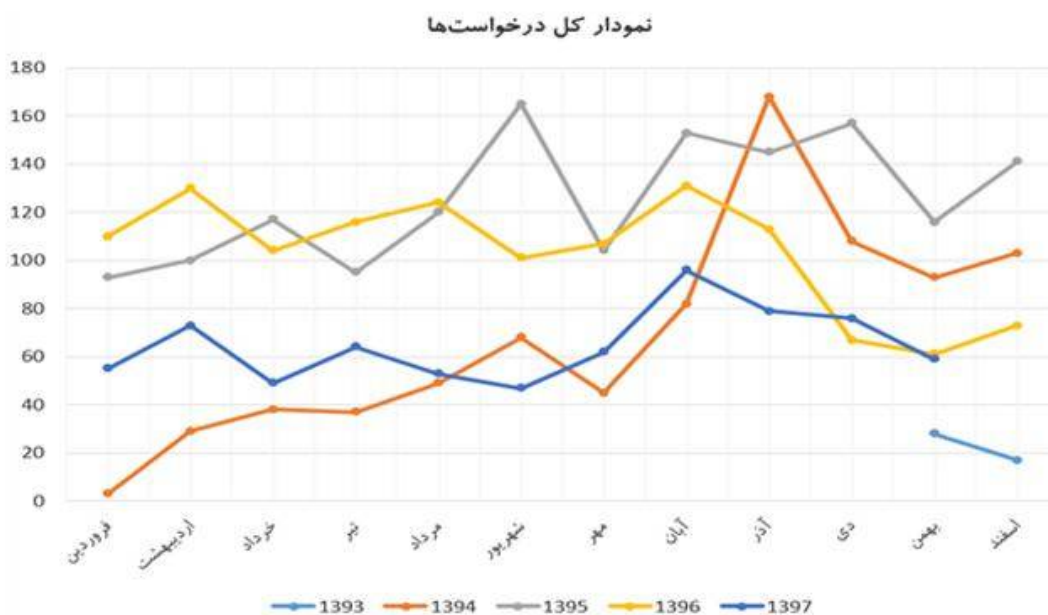
۵. نتایج تحلیل و بررسی عملکرد ۴ ساله

عملکرد این برنامه از سال ۱۳۹۳ در شکل (۵) ارائه شده است. همانگونه که در این شکل نمایش داده شده است همکاری‌ها با محققان و متخصصان ایرانی بازگشته به کشور با نرخ رشد بالایی در زمینه های مختلف همراه است.

شکل ۵- عملکرد برنامه از سال ۱۳۹۳

برنامه همکاری با متخصصان و کارآفرینان ایرانی خارج از کشور

شکل ۶- نمودار روند کل درخواست های همکاری

سال ۹۳ و ۹۴، به دلیل آغاز طرح رفتار متفاوتی نسبت به دو سال ۹۵ و ۹۶ دارند. در سال ۹۴ به دلیل آغاز طرح و گسترش شناخت عمومی از این طرح، روند افزایش درخواست‌ها مشاهده می‌شود. عموماً از آبان ماه مجدداً افزایشی در درخواست‌ها رخ می‌دهد. در سال ۹۵ و ۹۶ رفتار نمودار تا آبان ماه بسیار به یکدیگر شباهت دارد. از اسفند سال ۹۶ روند نزولی در درخواست‌ها آغاز می‌شود که در سال ۹۷ هم این کاهش نسبت به دو سال قبل از آن مشاهده می‌شود.

۶. بازتاب برنامه در رسانه‌های خارجی

اجرای برنامه مذکور بازتاب قابل تأملی نیز در رسانه‌های خارجی (گزارش ۲۰۱۵ کریستین ساینس مانیتور، گزارش ۲۰۱۷ فایننشیال تایمز و گزارش سال ۲۰۱۷ سی ان ان) داشته که در همه آنها به صورت مستقیم و غیرمستقیم به موفقیت برنامه دولت جمهوری اسلامی ایران در ترغیب متخصصان ایرانی خارج از کشور به همکاری و بازگشت به ایران اشاره شده است.

Can Rouhani reverse Iran's brain drain Sep. 27, 2013

"The change in government has certainly encouraged many expatriate Iranians to travel back and assess the situation."

Iran's government has shifted its take on 'brain

drain 'APRIL. 17, 2014

"Iranian academics abroad have heard about the government's efforts to bring them back. The new government has shown its obsession with this phenomenon and also has some plans which can be effective."

Iran brain drain in reverse? Why some young professionals are going home. MARCH. 26, 2015

"To ease the fears of potential returnees, the Rouhani government has set up a website where people can inquire about whether it is legally safe for them to come back."

Iran's dual nationals warily await outcome of presidential poll MAY.

9, 2017

After finishing his PhD in engineering and spending 11 years in the UK, Mr Zolfaghari moved to Tehran in December to look for business opportunities. He is one of hundreds of

experts Mr Rouhani's centrist government has lured back to the Islamic republic in a bid to reverse decades of "brain drain".

Nashid Nabian, a Harvard graduate, was already considering returning to her homeland when she was approached by an Iranian official website. Initially, she suspected it was a trick. But after meeting officials in Tehran in January last year, Ms Nabian, who has Iranian and Canadian citizenship, moved back to set up the Tehran Innovation Urban Centre, an organization focused on urban planning.

Why Iran's brightest young graduates are leaving their country behind Tue June. 27, 2017

The government often reaches out "to educated professional Iranians in Western countries, to encourage them to come back," It is estimated that the Rouhani government, aided by the lifting of some sanctions, has convinced 100 to 200 Iranians a year to return to work in their homeland.

www.bmn.ir